رابطه دو تعبیر «ذوق الموت» و «قوت الموت» در کلام قاضی سعید

در صفحه هفتاد و چهارم بودیم در فقره پایانی حدیث بیست و هفتم که در کتابهای دیگر، به ن
خطبة الوسیلة نامیده شده بود.[1] دیروز به بنده یادداشتی دادند؛ فرمودهاند: «با توجه به
حدیث «انت قوت الموت»[2] و همچنین روایت «ذبح کما تذبح الشاة ثم یناد منادی لاموت ابدا»
[3]، چرا در آیه شریفه «کلُّ نَفْسٍ ذائِقَةُ الْمَوْتِ»[4] انسان را چشنده موت قرار داده است و نه اینکه
موت را چشنده انسان قرار بدهند؟ چه نکتههای در این اساند هست؟». اگر «انت قوت الموت» باشد
یعنی موت تو را میچشد. آیه شریفه هم میفرمایند: «کلُّ نَفْسٍ ذائِقَةُ الْمَوْتِ؛ هر نفسی مو
میچشد. مذوق نفس است یا مذوق انسان است؟؛ این فرمایش کسی است که سوال را پرسیده
است.

خب، در حدیث ندارد که «الموت یذوق الانسان»، اصلاً مادهٔ ذوق، در آن به کار نرفته است. قوت به کا
رفته است: «انت قوت الموت». یک معنای سادهای از موارد کاربردش به ذهن میآید، یک معانی
لطیفی هم هست که اگر خواستید مراجعه کنید و در شرح توحید صدوق قاضی سعید قمی است.
رضوان اللّٰه تعالی علیه! میدانید قاضی سعید حدوداً همان زمان مجلسی دوم زندگی میکردهاند. یک
اعجوبههای در مطالب ذوقی و معقول هستند! از علما، راجع به قاضی سعید تعریفهایی نقل شده
است که خیلی عجیب است! کاشف از علو مقام قاضی سعید است. مقبره ایشان هم چسبیده به
مدرسه مرحوم آقای گلپایگانی است؛ یک مغازهای هست که در این مغازه، مقبره ایشان و مرحوم
حکیم هیدجی است. این دو بزرگوار، قبرشان آنجا است. از توفیقاتی که داشتیم، این بود که سه
نفر هم مباحثه بودیم؛ یک دور کشف المراد را به مدت دو سال کنار قبر قاضی سعید مباحثه
کردیم. منظور اینکه عالم خیلی بزرگی بودند. یخچال قاضی هم که در قم معروف است، منظور از
قاضی، ایشان است. ایشان یخچالی درست کرده بودند و در قم قاضی بودند. واقعاً از علمای اعجوبه
است! نظراتی هم دارند که شاذ شمرده میشود. پیش از این، بنده در مباحثه عرض کردهام، شذوذش
بهخاطر متعارف مطالب کلاسیکی است و الّا، اگر منظوری که ایشان داشتند، توضیح داده شود از
شذوذ در میآید. یعنی عبارات ایشان، در فضای ذهن ایشان، در فضای عبارات کلاسیکی بازتاب پیدا
میکند و شاذ میشود. یک وقتی است که میبینید، خود طرف قبول دارد که نظر من شاذ است، اما
یک وقتی است چیزی که میخواهد بگوید، فاصله گرفتن از آن چیزی که در کلاس میگویند،
نیست. یک لطافت و دقائقی دارد؛ یک جور تغییر الفاظ و مطالب و مبانی دارد که از شذوذ متعارف
نزد آنها نیست. شاید این جور باشد. بعضی از مطالب ایشان را در همین مباحثه مطرح کردیم.
بحمداللّٰه، شرح توحید صدوق ایشان در دو جلد چاپ شده که در نرمافزار کلام هست. حال نسبت به
بیاناتی که ایشان دارند، امثال بنده طلبه، نباید وقت شما را بگیرم. خودتان نگاه بفرمایید. د
جلد اول، صفحه چهارصد و شصت و پنج. مرحوم قاضی سعید یک بیانات بسیار ذوقی و لطیف

بلندی برای حیات و موت و قوت الموت دارند. دو-سه بیان دارند. دیگر در ذوقیات سنگ تمام گذاشته‌اند. حتی نفس کلیای که کل عالم وجود تحت تدبیر او است، کل عالم ار غذای او در نظر گرفته‌اند: «و لكل ذي رمق قوت»[5]؛ یک قوتی برای او در نظر گرفته‌اند، برای او غذایی در نظر گرفته‌اند. بعد هم «قوت الموت» و ... است. هر کسی خواست به آنجا مراجعه کند. شاید دو-سه صفحه باشد. خودش باید چندین جلسه مباحثه شود تا حرف ایشان را بفهمیم. من که پشت خط هستم. هر کسی بخواهد حرف ایشان را بفهمد و بحث کند، چند جلسه طول می‌کشد تا مقدمات و مؤخرات فرمایش ایشان توضیح داده شود. این را گفتم تا هر کسی طالب مطالب بیشتر و ذوقیات بحث است، ان شاء اللّٰه به آنجا مراجعه کند.

---

[1]. شاگرد: برخی گفته‌اند: «وقتی انسان می‌میرد، روح نمی‌آید، نه اینکه روح برود». آیه‌ای هست که قبلاً بحث کردید؛ ذیل آیه چهل و یک سوره زمر در تفسیر علی بن ابراهیم روایتی هست. در آن جا دارد که حضرت خضر نزد امیرالمؤمنین علیه السلام آمده، سلام کرد، نشست و گفت: سه سؤال دارم، اگر جواب دادید، معلوم می‌شود که اینها حق شما را غصب کرده‌اند، اگر جواب ندادید، معلوم می‌شود که با اینها، تفاوتی ندارید. سؤال اولش این بود: وقتی انسان می‌خوابد، روح او کجا می‌رود؟ حضرت علیه السلام هم توضیحاتی دادند؛ ارتباط روح و ریح و هوا. اگر هنوز عمر از انسان باقی مانده باشد، روح، ریح را جذب می‌کند و ریح هم هوا را جذب می‌کند و به جای خودش بر می‌گردد. اگر هم عمرش سر آمده باشد، ریح روح را جذب می‌کند و هوا هم ریح را جذب می‌کند. در محاسن برقی هم با اختلاف الفاظی این روایت هست.

استاد: ممنونم. اگر شد یک نگاهی می‌کنم.

[2]. شیخ صدوق، التوّحید، ج ۱، ص ۷۴.

[3]. علامه بحرانی،تفسیر البرهان، ج ۴، ص ۵۹۸.

[4]. الانبیاء، آیه ۳۵.

[5]. شیخ صدوق، التوّحید، ج۱، ص ۷۴.

بازبینی #5
ایجاد شده 11 نوامبر 2024 14:29:18 توسط ... .
به روزرسانی شده 30 نوامبر 2024 14:50:05 توسط ... .